

TEDNIK PEN

TEDENSKO DOGODJE

10. februar 2023

št. 3/2023

UVODNIK

MEDNARODNI PEN

INTERVJU

POROČILO

POEZIJA

DOGODKI

KNJIGA

UVODNIK

Ob kulturnem prazniku čestitamo našemu članu Dušanu Jelinčiču, pisatelju, novinarju in alpinistu iz Trsta, ki je v torek prejel nagrado Prešernovega sklada za njegov najnovejši roman Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca: kratki roman o uporuh, peklu in vstajenju, ki prinaša zgodbo njegovega očeta Zorka Jelinčiča. ([povezava](#))

Iskrene čestitke tudi založbi Mladika iz Trsta, ki je delo izdala. Dušan je napisal ducat romanov, vrsto potopisov in spominov, dve drami in dve zbirki novel. Posebej se je posvetil alpinistični tematiki, s katero je osvojil vse generacije slovenskih bralk in bralcev, saj smo na južni strani Alp zaljubljeni v gore.

Nedvomno je državna proslava ponovno pokazala, kako odtujeni sta si umetnost in politika. Naj se še tako trudijo s politiko in finančnimi vzvodi zbuditi ustvarjalnost, je njun dialog, kot bi ptice govorile z ribami. Ne bom ocenjevala umetniškega dela proslave, lahko rečem le, da mi ni bil všeč in je z ubogim nagačenim zajčkom mrcvaril naše občutke na zavedni in nezavedni ravni. Osebno sem bila razočarana, da Upravni odbor ni premogel modrosti ter podelil nagrade drugi književnici v šestinsedemdesetletni zgodovini podeljevanja Prešernove nagrade za življenjsko delo – Svetlani Makarovič. S pesničnim dovoljenjem objavljamo pesem Nevidna se zdi zla runa iz cikla Saga o Hallgerd, ki je lansko leto izšla v zbranih zbirkah pod naslovom Z očmi, ki vidijo drugače pri Cankarjevi založbi.

Ko z očmi, ki vidijo drugače, poskušamo razumeti ta svet, je težko najti moralni kompas. Politika je tista, ki rada uporablja klišejske paradigme kot demokracija, svoboda govora, človekove pravice ali enakopravnost, kaj kmalu pa zdrsne v Orwellov paradoks ministrstev za mir ali resnico. Tako ruske vojaške sile ne napadajo, temveč osvobajajo Ukrajino, Ujguri v kitajskih delovnih taboriščih pa se izobražujejo za boljše življenje. V PEN-u smo vsak dan soočeni s toliko težkimi in žalostnimi zgodbami, da je nagačen zajček na proslavi, mrtva žival upodobljena kot simbol človeškega uničevanja vsega živega na tem planetu, sicer neprijeten, ampak nič več kot to. Pregarjani književniki in književnice, umorjeni novinarji in novinarki, izginuli pisatelji in pisateljice me pogosto obiščejo v spanju in mi šepetajo poročila iz onostranstva.

Morda je vrednote, ki naj bi bile temelj človečnosti najlažje razumeti v njihovi odsotnosti. Na primer svobodo izražanja skozi oči cenzure. Ko spremljamo režime na Kitajskem, v Vietnamu, Nikaragvi ali mnogih afriških državah, kjer pesnica pristane v ječi in splavi dete zaradi mučenja, ker si je drznila zasmehovati predsednika države, razumemo, da potrebujemo svobodo govora kot zrak, ki ga dihamo. V mislih imam izjemno ugandsko pesnico in pisateljico Stello Nyanzi. Kadar prisluhnemo kolegom, ki so zbežali iz držav, kjer je bilo njihovo življenje v nevarnosti kot naš srbski prijatelj Marko Vidojković, ki je že nekaj dni na varnem.

Tudi človekove pravice je grozljivo lažje razumeti v odsotnosti njih, na primer v vojni. Ženske, ki se ne morejo upreti posiljevalcem, otroci, ki umirajo pod bombami, bolnišnice, ki jih razstrelijo rakete, otroci in drugi prebivalci, ki so na silo deportirani drugam, uničenje premoženja in infrastrukture.

In želja po lepoti, uživanje v umetnosti, ki nas dviguje nad nagonsko bivanje? Lahko tudi njo razumemo samo takrat, ko se nam izmakne in je ni? Pianist Gadzijev je v filmskem portretu ob prejemu nagrade dejal, da zvok lahko nastane le v tišini.

Politika nima rada tišine; napaja se z nešteti visoko donečimi besedami, ki nikoli nimajo namena povedati resnice ali izpolniti obljube. Saj so izjeme, a odsotnost kakofonije izjav ali celo tišina je za politike strašljiva. Morda bi se v tišini preveč jasno slišali kriki umetnikov in umetnic, ki gledajo z očmi, ki vidijo drugače.

Tanja Tuma, predsednica SC PEN

NIKARAGVA

Leto 2023 se je v Nikaragvi začelo z zapuščino dramatičnih kršitev temeljnih svoboščin. Regionalna platforma Voces del Sur (VDS) je leta 2022 zabeležila 703 primere kršitev svobode tiska. Organizacija je trdila, da je poznala še več primerov, vendar jih na zahtevo žrtev zaradi strahu pred povračilnimi ukrepi ni objavila.

Po podatkih skupine za spremljanje so bile glavne kršitve zoper novinarje in medije zloraba državne oblasti (498 primerov), napadi (159) ter sovražni govor (15). Državni organi in politični akterji režima so glavni generatorji sovražnega govora prek uradnih medijskih kanalov in javnih izjav.

VDS je obsodila tudi "izrazit trend napadov na novinarke in novinarje ter nadaljevanje izгона novinarjev". Od leta 2018 je državo zapustilo najmanj 178 novinarjev.

IAPA opozarja na uporabo prostorov časopisa La Prensa

Medameriško združenje novinarjev (IAPA) je 16. januarja 2023 izdalo opozorilo o domnevnih namerah nikaragovske vlade, da zasede prostore zaplenjenega časopisa La Prensa in v njih odpre novo provladno propagandno središče.

Predsednik IAPA Michael Greenspon je dejal, da je "zaskrbljujoče, da si režim poleg tega, da je nezakonito zaplenil in odvzel premoženje zasebnega podjetja, zdaj drzne še uporabiti premoženje časopisa v propagandne namene.

Časopis La Prensa izhaja v digitalni obliki zunaj Nikaragve, odkar je vlada 13. avgusta 2021 zasegla njegove prostore. Vlada zdaj zaposluje osebe, ki je prej delalo v podjetju, saj ima specializirano znanje o uporabi časopisnih tiskarn in druge proizvodne opreme ter komercialnega tiskarskega stroja, je dejal Greenspon.

IAPA je sporočila, da nadaljuje kampanjo za izpustitev Juana Lorenza Holmanna, generalnega direktorja La Prensa, ter novinarjev Miguela Mora in Miguela Mendoze, ki so bili obsojeni na 13 in 9 let zapora. Zahteva tudi razveljavitev obsodb Cristiana Chamorra, Pedra Joaquína Chamorra in Jaimeja Arellana, ki so v hišnem priporu in so obsojeni na osem, devet oziroma trinajst let zapora.

Nikaragva zavrnila vstop kostariškemu novinarju

Vlada je zavrnila vstop v Nikaragvo kostariškemu novinarju in komiku Juanu Diegu Ramírezu, ki je nameraval s skupino prijateljev kot turist obiskati državo, je 3. januarja 2023 poročal komunikator.

Ramírez je povedal, da ga je policija pridržala na mejnem carinskem uradu Peñas Blancas, ki služi Nikaragvi in Kostariki, in ga po preverjanju dokumentov podvrgla "pristranskemu" zaslišanju.

Po uri in pol pridržanja so ga organi za priseljevanje obvestili, da "ni primeren za vstop v Nikaragvo", je dejal.

* Druge novice *

Škof Rolando Álvarez obtožen in v hišnem priporu

Katoliški škof Rolando Álvarez je bil po več kot petih mesecih policijskega pridržanja 14. decembra 2022 uradno obtožen kaznivih dejanj "zarote" in "širjenja lažnih novic", zanj pa je bil odrejen nadaljnji hišni pripor.

Vlada je sporočila, da so škofa škofije Matagal odpeljali na sodišče v prestolnico, kjer je bil obtožen "zarote za spodkopavanje nacionalne celovitosti" in "širjenja lažnih novic" v "škodo države in nikaragovske družbe".

Monsinor Álvarez je prvi škof, ki so ga v Nikaragvi kazensko preganjali. V času svoje prve vlade (1985–1990) se je Ortega spopadel s Katoliško cerkvijo in ukazal izgon monsinjorja Pabla Vege, škofa iz Juigalpe, v Honduras, vendar do sojenja ali zaprtja duhovnikov ni prišlo.

Sorodniki Ortegovih nasprotnikov spoznani za krive

Sodnik Felix Salmerón je 18. januarja obsodil tri sorodnike opozicijskega voditelja Javierja Álvareza, vključno z njegovo ženo in hčerko, ki imajo dvojno francosko in nikaragovsko državljanstvo in za katere je tožilstvo zahtevalo zaporne kazni do 10 let.

To je prva obsodilna sodba proti sorodnikom politično preganjane osebe, kar je strategija, ki jo je po mnenju zagovornikov človekovih pravic začela uporabljati Ortegovna vlada 13. septembra 2022, ko je policija aretirala Álvarezovo družino, ko ga ni mogla najti v hiši.

Álvarez, ekonomist in opozicijski aktivist, ki je v izgnanstvu, je povedal, da je tožilstvo na sojenju, ki se je začelo v torek in končalo opoldne po lokalnem času, za njegovo ženo Jeanine Horvilleur in hčerko Ano Carolino Álvarez Horvilleur zahtevalo osem let zapora, za zeta Félix Roiza pa 10 let.

Kaznivi dejanji, ki jih ju je obtožilo tožilstvo in ju je priznal sodnik Felix Salmerón, sta bili "zarota za spodkopavanje nacionalne integritete" in "širjenje lažnih novic".

"Iz maščevanja bodo obsodili nedolžne ljudi," je dejal vodja opozicije, ki se opredeljuje kot "kritičen in humanističen državljan".

Dva dni pozneje, 20. januarja, je lokalni sodnik za krivega spoznal Gabriela Lópeza del Carmena, ki je bil kot domnevni sotorilec obtožen kaznivih dejanj zarote in širjenja lažnih novic. Tožilstvo je zahtevalo osemletno zaporno kazen, ki naj bi bila v postopku ratifikacije.

Rasa in enakost: Nikaragovski režim podira rekorde v kršitvah človekovih pravic

Leto 2022 se je končalo kot leto z največjim številom zaprtij nevladnih organizacij in eksodusom, kakršnega v zgodovini Nikaragve še ni bilo. To je tudi leto z drugim največjim številom primerov odvzema prostosti iz političnih razlogov (več kot 225) v okviru družbeno-politične krize in krize človekovih pravic, ki ga je preseglo le 674 primerov, zabeleženih leta 2018.

Mehanizem za priznavanje političnih zapornikov je 30. novembra 2022 poročal, da je bilo od leta 2018 samovoljno pridržanih 235 zapornikov vesti, od tega 225. Najmanj 16 od teh oseb je bilo aretiranih v začetku novembra v okviru občinskih volitev, na katerih je vladajoča Sandinistična fronta razširila nadzor svoje stranke na vseh 153 občin v državi.

Poleg omenjenih kršitev svobode tiska je bil leta 2022 zabeležen tudi eksodus iz Nikaragve, kakršnega še ni bilo. V tem letu se je izselilo najmanj 328 443 ljudi, kar je skoraj trikrat več kot leta 2021, ko jih je odšlo 161 269. Tudi to obdobje je bilo rekordno v zgodovini migracij v državi.

Vlada Daniela Ortege je v okviru svoje politike "požgane zemlje" glede svobode združevanja leta 2022 zaprla skupno 3108 neprofitnih združenj, od novembra 2018 pa skupaj 3182 nevladnih organizacij.

VEČ

Prevedla Maja Ferjančič

INTERVJU: MIRANA LIKAR

Mirana Likar je avtorica kratkoproznih zbirk *Sobotne zgodbe* (2009), *Sedem besed* (2012) in *Glasovi* (2015), romana *Babuškin kovček* (2017) ter novele *Bibavica* (2019).

Njen prvenec je bil nominiran za nagrado fabula, številne zgodbe pa so bile nagrajene na natečajih in vključene v mednarodne antologije, med drugim v *Best European Fiction*. Njen drugi roman *Pripovedovalec* (Založba Goga, 2020) je bil v ožjem izboru za kresnika in Cankarjevo nagrado. Lansko leto pa je izšla njena kratkoprozna zbirka *Ženska hiša*.

Z Mirano Likar se je pogovarjala Maja Ferjančič.

Foto: Ava Pavlenč

Začniva z vašim romanom *Pripovedovalec*. V nekem intervjuju ste dejali: »Če ne ubijaš, si ubit.« Vaš junak Nikolaj se bojuje; menja uniforme, imena, položaje. Za rešitev naredi vse. Koliko krivde nosi posameznik?

Krivda je zapleten koncept, odvisen od celega niza drugih konceptov, ki določajo človekovo bivanje. Samomorilski teroristi so za ene brez krivde, celo nasprotno, krivda jim je vnaprej odvzeta in jih čaka raj, za druge so obsedeni sprevrženci.

Moja misel, ki jo navajate, se ukvarja z vedenjem ljudi v skrajnih razmerah, ko spregovorijo nagoni. Redki so posamezniki, ki jih zmorejo zatreti in svoja dejanja podredijo moralnim zapovedim. Človeška družba, vsaka, je hierarhična. Hierarhija se vzpostavlja po napisanih in nenapisanih pravilih. In na tej tehtnici se ziblje osebna krivda. Mobilizirani moški so prisiljeni tvegati svoje življenje. Navaden vojak ima na fronti več možnosti, da bo umrl, kot štabni častnik, ki o vojaški operaciji odloča. Da o politikih, ki odločajo o vojnah, sploh ne začnem razmišljati. Vojakov položaj je negotov, skrajn, niha med zavestnim in nezavestnim. V smrtni nevarnosti se mu pulz poviša, um izklopi, delovati začne avtomatsko. Tega se vojaški strokovnjaki zavedajo, zato uravnavajo krivdo s sistemom nagrad in kazni in propagando. Vse vojaške operacije veljajo za osvobodilne. Nihče zase ne reče, mi smo napadalci. Pred dvesto petdesetimi leti je bil Potemkin veliki junak, zmagovalec, imperiju je 1783 anektiral ali osvobodil Krim. Kako je tam danes?

Druge skrajne razmere, o katerih govori moj roman in ki se je nanje nanašala izjava o ubijanju, nastanejo v taboriščih. Je taboriščnik, ki ukrade kruh drugemu, kriv? So bili na Golem otoku taboriščniki, ki so pretepali, pljuvali in mučili sojetnike, osebno krivi? Zverinskost mučiteljev je v tem, da iz žrtev naredijo storilce, jih še bolj ponižajo, razčlovečijo. Žrtve morajo s svojimi dejanji živeti. Objokujejo jih, največkrat v samoti, saj je sram prehud, da bi javno spregovorili. Če spregovorijo, lahko nastane roman, ki govori tudi o različnih sovjetskih ujetniških taboriščih. Kako bi razdelili osebno krivdo v njih? V obdobju hudega stalinističnega terorja? V obdobju hudega vojnega terorja? Stalin in Hitler sta bila sprva celo zaveznika. Če ne dosežeš kvote, boš sam del nje. Živa trupla, ki so jih Sovjeti stražili v prvih taboriščih, ko so bile razmere popolnoma kaotične, so bila še malo prej junaški arijci, ki so njihovi državi grozili z uničenjem.

Ko je vsega konec, se za nekatere začno sojenja, za druge svoboda. Pa tudi pred sodišča ne pridejo vsi enako. Mali človek je tako vedno v žrmljah usodnih okoliščin. Odgovor na vaše vprašanje nima enega odgovora. Podajo ga lahko le tisti, ki so bili tam, vsaj zase. Gre za veliko vprašanje človeške vrste. Obsojeni smo na nenehna premišljevanja, nova spoznanja in iskanja, pisatelji še toliko bolj. To, da je odgovor skrit v temnem gozdu, ni razlog, da vanj ne stopimo.

Pravite, da sta sreča in nesreča izjemni stanji, da je večina poti, ki jo prehodimo povprečna. A vendar nas gon, prav ta želja po sreči ohranja pri življenju. Tudi v Ženski hiši srečujemo osebe, ki se bojujejo s težkimi življenjskimi razmerami. Zopet začutimo nemoč individuum, ki je vržen v usodo, a se bojuje in vztraja.

Nisem prepričana, da ima človek potrebo po tem, čemur rečemo sreča. Tudi ne vem, kaj ta beseda pomeni drugim, v slovarju najdemo za srečo pet pomenov. Sreča zame je, ko se rodi otrok, ko kdo konča šolanje, dobi dom, ko si zaljubljen. Nesreča, ko izgubiš ljubljenega človeka, dom, možnost dostojnega življenja. Po mojem gre za enkratne dogodke. Če sreča ali nesreča trajata predolgo, to ni dobro za duševno zdravje. Res je, da nam mediji narekujejo nenehno vzhičenje, a bi bilo to uničujoče.

Moje junake v delovanje silijo potrebe, ki jih je opisal Maslow. Prve v piramidi, fiziološke, zadovolji največje število ljudi, zadnje redki posamezniki. Najprej moramo zadovoljiti fiziološke potrebe, potem želimo biti varni in ljubljeni, ugledni in spoštovani. Zaželimo si znanja in raziskovanja. Estetske potrebe vključujejo željo po umetnosti, tem sledi želja, da bi postali, kar lahko postanemo. Če osvojimo vse stopničke in smo tik pod vrhom piramide, se zazremo tudi v nebo, začnemo se ozirati k transcendeni.

Kasneje so Maslowa nekateri skušali ovreči, a v to se ne spuščam. Za razumevanje, kako delujejo moji junaki, za kaj si prizadevajo in kaj jih, če se vrnem k vašemu vprašanju, žene, mi piramida, taka kot je, zadošča. Srečo in nesrečo pa nam življenje tako ali tako povsem nepredvidljivo prinaša na vsaki njeni stopnici.

Usoda odigra močno vlogo v vaših delih. Pravite, da usoda odloča o tem, kakšna je posameznikova identiteta. Na trenutke se zdi, da gre za determinizem. Vendar po drugi strani dajete manevrski prostor posamezniku ...

Usoda je že to, kje in komu se rodiš. Usoda ti razdeli osnovni špil kart. Če se rodiš v Afganistanu, Somaliji ali Centralnoafriški republiki, kjer so razmere za življenje najslabše na svetu, in si povrh še ženska, si seveda zelo determiniran. Družbeni sistem je v veliki meri odločilen za to, kako bo posameznik uveljavil svoje potenciale. Politična svoboda je pogoj za ekonomsko, ta daje človeški vrsti polet. Pomislimo na možnosti posameznika v Severni ali Južni Koreji. Tudi vprašanje determiniranosti oziroma usode je eno kompleksnejših človeških vprašanj. In seveda je potem tu še vprašanje, kakšen je manevrski prostor posameznika. Zelo zelo različen, tako kot so nasploh ljudje različni med seboj. Usoda je zato, podobno kot zgodovina, sestavljena iz nepreglednega števila spremenljivk. Morda jo bolje od pisatelja lahko napove stohastika, veja matematike, ki se ukvarja z opisovanjem naključne porazdelitve verjetnosti. Pisatelji, tako kot zgodovinarji, usodo lahko razlagamo le z zgodbo, vedno le za nazaj.

Zaradi usodnosti in manevrskega prostora, o katerem me sprašujete, sem napisala roman *Babuškin kovček*.

Foto: Ava Pavlenč

V zgodbi Samostan beremo: »Ne moremo živeti, ker nimamo kje živeti. Za nas ni služb, in ker ni služb, ni stanovanj. Da služb ni, je sistematično. Vgrajeno v sistem.« Bogati še vedno premagujejo prostor in čas, medtem, ko so revni prisiljeni opravljati dela, ki jih drugi ne bi hoteli opravljati. Delavski razred, ki si ne more privoščiti luksuza premožnih, zanj tudi potrebe umirajo. Lefebvre pravi, da tak človek potone še nižje kot žival, v samem koncu izgubi potrebo po socialnem kontaktu. Koliko danes politika še deluje z mislijo na male ljudi?

Na to vprašanje sem deloma že odgovorila, ko sem omenila Maslowa in njegovo piramido. Lefebvre je bil marksist, praksa pa kaže, da v marksizmu oziroma komunizmu za delavski razred rešitve nikjer ni bilo. Nasprotno, izgubili so svobodo mišljenja, še volili so lahko le eno stranko. Odpoved komunizmu je povsod pomenila gospodarsko rast, pogledjmo le Kitajsko. Partija tam načrtuje kapitalistično gospodarstvo v dolgih, petdesetletnih ciklih in dobro jim gre.

Ne verjamem, da potrebe kar tako umrejo, nasprotno, še bolj se jih človek zave, ko jih ne more zadovoljiti. Potrebo po socialnem kontaktu lahko izgubi ali ohrani vsak, ne glede na to, kateremu sloju pripada. Če ne bi bilo tako, se sužnji ne bi upirali, umirali bi apatični in odtujeni, pa vemo, da so se sužnjelastniške družbene ureditve spremenile, zagotovo ne same od sebe.

Tudi politika ni ena, politik je več. Ene so ekstraktivne, druge inkluzivne. In take so tudi inštitucije, ki jih ustvarjajo. V državah s prvimi revščina vztraja, v drugih se zmanjšuje. Prve ekstrahirajo vire za razred bogatih ali ščitijo bogate. Težava je v tem, da se ne odrekajo le delavcem, zanemarjajo tudi srednji sloj, ki izgublja vse več pravic. Pri nas se očitno še borimo za pravico do osnovne zdravstvene oskrbe za vse, imeli smo neinkluzivni državni bančni sistem, pomislimo samo na slabe kredite in ekskluzivne bančne garancije, včasih namenjene le izbrancem. Čeprav so banke zdaj v privatnih rokah, mladi težko dobijo stanovanjske kredite, kljub temu da gre za hipotekarno kreditiranje.

V ekstraktivnih sistemih peščica odloča o večini. Tudi tako, da za svoje parole izkoriščajo revne sloje in jim obljublajo spremembe in reforme, ki pa niso uresničljive, ne da bi se tisti, ki odločajo, odpovedali privilegijem. Za razumevanje povezav politike in revščine priporočam knjigo Zakaj narodi propadajo – Izvori moči, blaginje in revščine na različnih koncih sveta, napisala sta jo Daron Acemoğlu in James A. Robinson.

»Svet spreminjajo prividi. Realno gledanje ne more odkriti nič lepega, utvara pa lepo celo uresniči« beremo v Pripovedovalcu. Upanje prevlada. Organizacija PEN je nastala po grozotah 1. svetovne vojne in se povezala prav v upanju, da s pomočjo književnosti spodbudi sožitje in mir med narodi. Ta ideal se zdi skoraj nedosegljiv, zdi se kot privid.

Morala bi dodati, lepi prividi. Ne bi rekla, da je ta ideal nedosegljiv. Svet se izboljšuje. Šola se vse več ljudi, umira vse manj otrok do petega leta, pričakovana življenjska doba je sedemdeset let, večina ljudi ima dostop do osnovne zdravstvene nege, saj je 80 % otrok cepljenih najmanj proti eni bolezni, sleherniki imamo več pravic, kot so si jih naši starši sploh lahko zamislili, revščina se je prepolovila. BDP nenehno raste, človeštvo pa se zaveda nevarnosti te rasti. Jaz sem šla na prve svobodne volitve, ko sem bila stara trideset let, moja otroka, ko sta jih imela osemnajst, moja babica je prvič po svoji volji volila v visoki starosti. V zvezi z ideali in svetom priporočam v branje Hansa Roslinga in njegovo Factfulness (Ten reasons we're wrong about the world – and why things are better than you think). Ko jo prebereš, se počutiš bolje,

Književnost seveda spreminja posameznika, tistega, ki jo piše, in tistega, ki jo bere, in z njima razumljivo spreminja svet. A še bolj ga spreminja literatura vseh vrst. Strokovna, študijska, poljudna ... Če ni zapisano, pa četudi na računalniškem zaslonu, se ni zgodilo. Zapisano je omogočilo besedi zmago nad časom in prostorom, s tem pa tudi spremembo časa in prostora.

Ker verjamem v moč človeštva, sem optimistična glede vsega. Če človeštvo ne bi imelo privida boljšega življenja, boljšega življenja ne bi bilo. Če si ne bi zamislili, da se da priti na Luno, tja ne bi šli. In kot je videti, gremo lahko še dlje. Res je, včasih stopamo tudi nazaj, a ne zares za dolgo.

Foto: Ava Pavlenč

LETNO POROČILO (2022) MEDNARODNEGA ODBORA PISATELJI V ZAPORU (WiPC)

Predsednica upravnega odbora WiPC, Ma Thida (Pen Myanmar), je v uvodniku najprej povedala, da se bo zaradi dosedanjega podvajanja poročil njihovo število zmanjšalo, saj Mednarodni PEN vedno povzame glavne točke poročil odbora WiPC. Komunikacija ostaja odprta med člani odbora, med odborom in posameznimi centri in vodstvom Mednarodnega PEN-a.

Zahvalila se je upravnemu odboru in članom WiPC pri posameznih centrih PEN za trdo delo v preteklem letu, ki je začrtalo tematske in kronološke sklope in strateške mejnike do leta 2023.

Za leto 2022 je upravni odbor na podlagi poprejšnjih sestankov in resolucije kongresa v Uppsali podčrtal naslednje 3 teme oziroma sklope kot ključne: 1) razžalitve (defamation), 2) digitalno zasebnost (Digital Privacy) in 3) dostop do svobode (Access to Freedom).

Delo in akcije odbora se bodo v naslednjih letih osredotočile na:

- 1) analizo in detektiranje manifestacij zgornjih treh sklopov na regionalni ravni s ciljem čim bolj učinkovitega delovanja članov
- 2) določitev smernic medijske platforme za optimalno komunikacijo na notranjih in zunanjih družabnih omrežjih; za izdelavo in vzdrževanje letnega koledarja WiPC, ki bo vseboval aktivnosti Mednarodnega PEN-a, nacionalnih centrov ter zaključenih skupin na družabnih omrežjih; za vzpostavljanje kontaktov z mednarodnimi mediji
- 3) krepitev povezav z ostalimi tremi glavnimi odbori Mednarodnega PEN-a
- 4) krepitev sodelovanja nacionalnih centrov v globalnih kampanjah in drugih akcijah kot je na primer RAN (Rapid Action Network)

Da bi prevedli strateške fokuse odbora WiPC v učinkovite akcije, smo oblikovali specifičen program letnega srečanja, ki bo potekal od 11. do 14. maja 2023 v Zagrebu:

- 1) Naslov našega srečanja je "Free the Wor(l)d in Times of War and Repression"
- 2) Panelna diskusija bo izpostavila izzive, ki ogrožajo pisatelje v eksilu kot tudi centre, ki jih sponzorirajo in gostijo
- 3) Izmenjali si bomo mnenja o [A] zgodbah o uspehu in [B] o izzivih

4) V manjših skupinah se bomo osredotočili zlasti na: kampanje, vidnost naših ciljev, varnost, rezidence, skupne aktivnosti več odborov

in

5) predvidene so tri sekcije, ki jih bodo vodili regionalni aktivisti iz vidnih regionalnih centrov o razžalitvah, digitalni zasebnosti in dostopnosti do svobode.

V Zagrebu bomo namesto kratkih poročil posameznih centrov uvedli novost: pred srečanjem bomo udeležencem razdelili obrazec, v katerega lahko vpišejo aktualne aktivnosti svojega centra.

Po srečanju odbora WiPC v Zagrebu bo sledilo srečanje odbora pisateljev za mir (WfPC) na Bledu (med 15. in 18. majem). Upamo, da se bodo delegati po zagrebškem sestanku uspeli udeležiti tudi blejskega srečanja. Pot od Zagreba do Bleda naj bi z vlakom ali avtobusom trajala približno dve uri.

Na straneh poročila, ki sledijo, najdemo podrobne predstavitve glavnih izzivov za odbore WiPC in predvidene rešitve oz. akcije, kot smo jih orisali na delovnih sestankih in dorekli na kongresu v Uppsali. O tem smo člane slovenskega PEN-a že sprti obveščali v tedenskih dogodjih.

Na kratko so največji izzivi naslednji: 1) porast avtoritarnih režimov po svetu in s tem rast omejevanj in zatiranje osnovnih pravic do svobode izražanja, zbiranja in kritičnega mišljenja z namenom ohranjanja svoje oblasti. 2) pravno preganjanje novinarjev in pisateljev, 3) protiteroristični zakoni, 4) izigravanje vladavine prava, kot so na primer finančna podhranjenost kritičnih medijev, nadlegovanje s troli, 5) cenzura spletnih novic, 6) omejevanje svobodnih medijev, 7) izrabljanje kovidne pandemije za uvajanje restriktivnih zakonov.

V nadaljevanju poročila sledi še kratek pregled lanskoletnih dogodkov, kampanj in projektov odbora po vsem svetu (stran 12-14); sodelovanje odbora pri aktivnostih Mednarodnega PEN-a; glavni dosežki in projekti odbora (15-17); strateški fokusi za leto 2023 (17-18); načrtovane aktivnosti za 2023 (18-19); zadani cilji (19-20); viri in sodelujoče organizacije s podobnimi cilji (20-22); sklepi odbora WiPC s kongresa v Uppsali o omejevanju svobode izražanja in zaščiti javnega prostora (23-30).

Pripravila Monika Žagar

GLORJANA VEBER

***

Vedno se lahko vrnem nazaj v kamen,
vstanem in padem h kamnu z vsemi kamni,
ki jih premorem in pozabim na kamen
in poberem samo še en kamen,

kamni me še vabijo, ne vem več kateri kamni,
skušala sem jim pripadati, najti pravo obliko kamna
v pravem kamnu na mnogo načinov kamna,
votlo klesanje, rsk in prah dvignjen

v tih kamen v ljudeh, hoja skozi njegov molk,
obrnjen pesek in stopinja, obrabljena,
v njej spi voda kot motiv morja,
prelisičil bo obzorje, ne bo padlo,
prepad se je ustavil, elita okamenela
in gora sladko zabita v rob.

Foto: Boštjan Veber

Glorjana Veber (1981) je pesnica, doktorica literarnih ved in avtorica inovativnih pesniških projektov v okviru Inštituta IRIU. Njena poezija je prevedena v trideset jezikov, vključena v številne antologije, zanjo je prejela nekaj domačih in mednarodnih nagrad. Obe njeni pesniški zbirki sta izšli tudi v tujini poleg ostalih zbirk izbranih pesmi ali samostojnih zbirk. Med drugim je avtorica dvakrat ponatisnjene knjige 500-ih akaških misli o življenju. Zaposlena je kot vodja financ, marketinga in pravne pisarne ter se sicer ukvarja z raziskovanjem jezika v povezavi s kvantno fiziko. Letos je postala članica Slovenskega centra PEN.

SVETLANA MAKAROVIC̃: Zla runa

Nevidna se zdi zla runa,
na vodno gladino napisana,
a to ni več ista voda.

Nevidna se zdi zla runa,
v severni veter narisana,
a to ni več isti veter.

Nevidna se zdi zla runa,
s prstom na vrata začrtana,
a ta vrata ne držijo več
v isto hišo.

S polnimi usti peska govori,
kdor se opravičuje:
obžalovanje dejanja ne izbriše.

Naš član, pisatelj in novinar, Dušan Jelinčič je prejel Nagrado Prešernovega sklada 2023 za roman Šepet nevidnega morja, dvanajst tablet svinca.

Dr. Vilma Purič je ob tem zapisala:

"Pisanje tržaškega pisatelja Dušana Jelinčiča označuje posebna gibljivost, saj z lahkim peresom prestopa iz območja realnega v domišljijo, prikazuje dileme sodobnega človeka, ljubezensko snov ali kriminalno zgodbo ...

S svojo ganljivo pripovedjo in globoko etično naravnostjo roman Dušana Jelinčiča prestopa v nadzgodovinsko razsežnost."

Nagrajencu čestitamo!

Slovenski center PEN

NAPOVEDUJEMO

23. 2. ob 18.00 - Dialogi -
Na pomniku miru Cerje se bo Tanja Tuma pogovarjala z ukrajinskim pisateljem
Markom Livinom o vojni, miru in Ukrajini

<https://www.mirencras.si/pomnik-miru/obisk-pomnika-miru>

24. 2. 2023 ob 18.00 v Pisateljski hiši
Slovenski center PEN v sodelovanju Društvom pisateljev in Društvom Slovenskih
književnih prevajalcev organizira večer ob obletnici ruskega napada na
Ukrajino. Študentje in študentke AGRFT bodo pod taktirko Zdravka Duše
uprizorili branje epa Gluha republika ameriško-ukrajinskega pisatelja Ilye
Kaminskega.

<https://ebesede.si/Gluha-republika-Ilya-Kaminsky/1072>

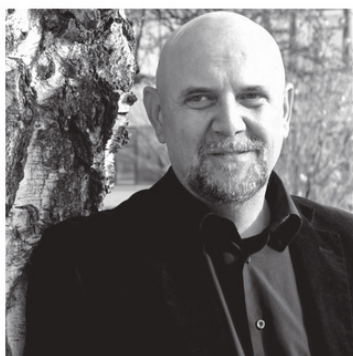
Antiky

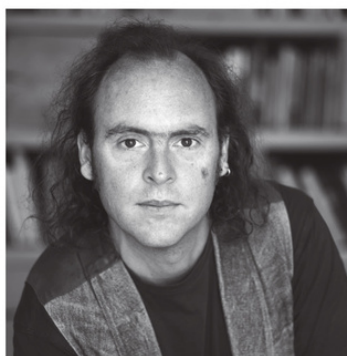
Miriam Drev

Ivan Dobnik

Zoran Pevec

Andraž Polič

V torek, 14. februarja, ob 18.00 uri vas vabimo
v knjigarno ANTIKA na kulturni večer po
Prešernovem dnevu:

4 x 8 minut »Hiše poezije«

Svoje nove pesniške zbirke vam bodo predstavili
uveljavljeni slovenska pesnica in pesniki

Miriam Drev
Andraž Polič
Ivan Dobnik
Zoran Pevec

(Andraž Polič bo tudi glasbeni gost)

Dogodek je del kulturnih dejavnosti v knjigarni, ki jo
sofinancira Javna agencija za knjigo Republike Slovenije.

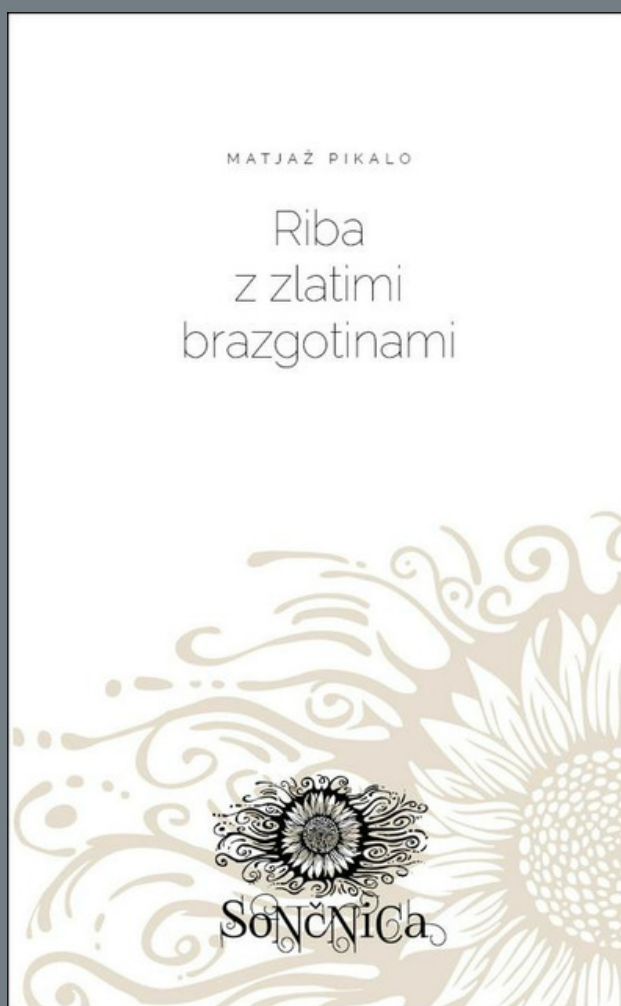

Matjaž Pikalo: Riba z zlatimi brazgotinami
Hiša poezije, 2022

Izvirna pesniška zbirka slovenskega pesnika, glasbenika in vsestranskega umetnika Matjaža Pikala, je bila izbrana na natečaju Sončnica 2022.

Sončnica, vsa nora od svetlobe
Knjiga je izšla v okviru razpisa "Sončnice 2022".
spremi zapis
Cvetka Bevc
urednik zbirke
Ivan Dobnik

O KNJIGI

Tednik PEN, glasilo Slovenskega centra PEN, št. 3/2023

Izdal: Slovenski center PEN, Tomšičeva 12, 1000 Ljubljana
Zanj: Predsednica Tanja Tuma

Uredništvo

Odgovorna urednica: Tanja Tuma

Glavna urednica: Maja Ferjančič

Oblikovanje: Maja Ferjančič

Leto izdaje: februar 2023

Kraj: Ljubljana

ISSN 2784-7586

Tednik je vpisan v razvid medijev
pod zaporedno številko 2525.

Publikacija Tednik PEN je brezplačna.

POVEZAVA

<https://www.penslovenia-zdruzenje.si/tednik>

Naslovna fotografija: Annie Spratt